

บทคัดย่อ

“อ่าข่า”(akha) เป็นชาวไทยภูเขาที่อาศัยอยู่ในเขตภาคเหนือของประเทศไทย โดยมีการตั้งชุมชนอยู่เหนือระดับน้ำทะเล 500 เมตร ขึ้นไป เป็นกลุ่มชาวเขาไทยที่มีประชากรอันดับ 4 จากจำนวน 9 เผ่าทั้งหมด โดยมีจังหวัดเชียงราย เป็นจังหวัดที่มีประชากรอ่าข่าอาศัยอยู่มากที่สุด

ภาษา อ่าข่ามีภาษาที่ใช้ในการสื่อสารเป็นของตนเองโดยได้ถูกจัดแยกให้อยู่ในกลุ่มภาษาพูดของ ธิเบต-พม่า แต่ไม่มีภาษาเขียน ซึ่งเป็นประเด็นที่ทำให้ชนเผ่าอ่าข่า มีการสืบสานพิธีกรรม ประเพณี โดยใช้หลักความจำและการปฏิบัติต่อกันมาจากบรรพบุรุษ จนถึงปัจจุบัน เป็นเวลาไม่ต่ำกว่า 2000 ปี

ความเชื่อ อ่าข่าเป็นกลุ่มชาวเขาที่มีการประกอบพิธีกรรม ประเพณี เยอะที่สุดในบรรดา 9 เผ่า โดยพิธีกรรม ประเพณี ถือเป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งพิธีกรรม ประเพณีมีความเชื่อต่อการปลูกพืชพันธุ์ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การปกครองในการดำรงอยู่ร่วมกับมนุษย์ อย่างสมดุล

ดังนั้นโครงการวิจัย เรื่อง “เสริมสร้างศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอ่าข่า” เป็นโครงการหนึ่งที่ดำเนินการขึ้นเนื่องจากสมาคมเพื่อการศึกษาและวัฒนธรรมชาวอ่าข่า เชียงราย ได้ดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอ่าข่า โดยได้ร่วมมือกับชุมชนของพื้นที่เป้าหมาย และภายหลังการดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวมาระยะหนึ่ง ได้พบว่ากระแสการหลังไหลวัฒนธรรมความเชื่อใหม่ เข้าสู่ชุมชนอย่างรวดเร็ว ก่อให้เกิดการแย่งชิงทรัพยากร ภูมิปัญญา สูญเสีย เด็ก เยาวชนขาดความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรมวิถีชีวิต พิธีกรรม ประเพณี ด้วยเหตุปัจจัยส่วนหนึ่งนี้ สมาคมเพื่อการศึกษาและวัฒนธรรมชาวอ่าข่า เชียงราย จึงได้จัดทำโครงการวิจัย “เสริมสร้างศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอ่าข่า” เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าวและแสวงหารูปแบบการพัฒนา เผ่าอ่าข่า ให้มีความเข้มแข็ง ยั่งยืน โดยให้มีภูมิปัญญาพิธีกรรมประเพณี เป็นเครื่องมือการพัฒนาการ เพื่อสร้างเศรษฐกิจชุมชนและความยั่งยืนชนเผ่าควบคู่กันไป โดยการวิจัยดังกล่าวได้ทำการแบ่งออกเป็น 2 ระยะ กล่าวคือ

ระยะที่หนึ่ง

การวิจัยมุ่งเน้นประเด็นรวบรวม และเก็บข้อมูลพิธีกรรมประเพณี ในรอบปีของชาวอำเภอ โดยทำการศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อที่เป็น องค์ความรู้ หรือภูมิปัญญา ที่มีอยู่กับพิธีกรรมประเพณี ซึ่งชาวอำเภอได้ใช้ปฏิบัติสืบกันมาโดยเน้นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของพิธีกรรม ประเพณี ในรอบปี เชิงนิเวศน์สิ่งแวดล้อม (ป่า ดิน น้ำ สัตว์ป่า) เชิงวัฒนธรรม และเชิงความสัมพันธ์ต่อมนุษย์ โดยศึกษา ข้อห้าม ข้อปฏิบัติ คำสอน กับกลุ่มบุคคลเป้าหมาย ที่มีตำแหน่งทางสังคมวัฒนธรรมของชุมชนอำเภอ คือ เช่วมา(Dzoeq ma) ที่มา(Pil ma) หน้าเงอ (Naq ngeuq) จิมา (Civq ma) ขะมา (Qav ma) และ ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เจาะลึก ศึกษาที่มา การสังเกตแบบมีส่วนร่วมการประกอบพิธี การประชุมกลุ่มเล็ก และเวทีกลุ่มใหญ่ ของพื้นที่เป้าหมาย โดยทำการเขียนบันทึก ถ่ายภาพนิ่ง วิดีโอ เพื่อเตรียมการจัดทำเป็นคู่มือในการให้การศึกษา เรียนรู้ แก่เด็ก เยาวชน ผู้มาท่องเที่ยว และผู้สนใจ

ระยะที่สอง

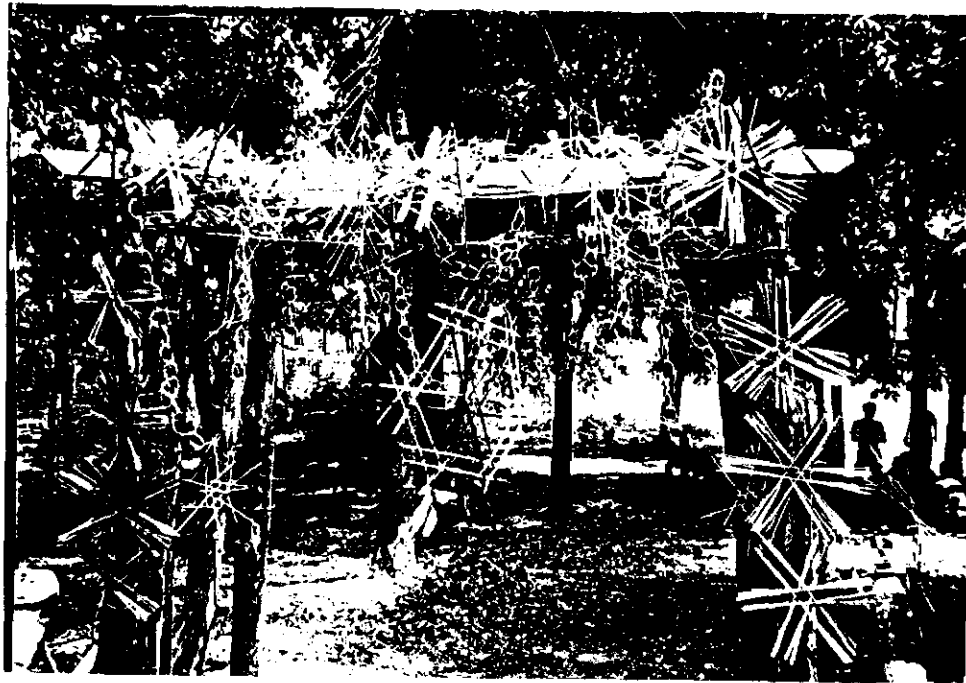
เน้นกระบวนการพัฒนารูปแบบการเสริมศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอ และการติดตามประเมินผลงานวิจัย เนื่องจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอ นอกจากจะเป็นการส่งเสริมรณรงค์ให้ความรู้ข้อมูลเกี่ยวกับพิธีกรรม ประเพณี ที่ถูกต้องกับผู้มาท่องเที่ยวเกี่ยวกับชุมชนแล้ว ยังเป็นการส่งเสริมให้เด็ก เยาวชน ได้รับการเรียนรู้พิธีกรรม ประเพณี อันจะนำไปสู่การสืบสานพิธีกรรม ประเพณี และชาติพันธุ์ รวมทั้งมีการใช้ทรัพยากรอย่างรู้ค่า มีความสมดุลกับธรรมชาติ ซึ่งระยะนี้ จะใช้กระบวนการ คือ การผลิตสื่อ และคู่มือพิธีกรรมประเพณี การเตรียมชุมชนเป้าหมายท่องเที่ยวโดยกระบวนการ AIC การพัฒนารูปแบบท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอ การดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวอย่างเหมาะสมตามกาลสมัย และการติดตาม ประเมินผล

โดยกระบวนการวิจัยนี้ เป็นกระบวนการวิจัยและพัฒนา Research and Development แล้ว โครงการวิจัยมีความเชื่อมั่นว่า จะส่งผลต่อกระบวนการดำเนินชีวิตทั้งในชนเผ่า และสังคมไทย โดยเฉพาะภูมิปัญญาของพิธีกรรม ประเพณี สามารถที่จะรักษา

ความเป็นชาติพันธุ์ และดำรงอยู่ในกระแสสังคมบนพื้นฐานความเอื้อเฟื้อต่อกัน ระหว่าง
มนุษย์ สิ่งแวดล้อม อย่างเหมาะสม

ความเป็นชาติพันธุ์ จะเป็นจุดเด่น ทางด้านเอกลักษณ์ ที่จะช่วยเสริมสร้างรายได้ใน -
ทางเศรษฐกิจของชุมชน และของชาติโดยรวม รวมไปถึงการสร้างความเข้าใจร่วม
ระหว่างชาติพันธุ์อื่นๆ

และสุดท้าย สื่อ ข้อมูล ที่เกิดจากการวิจัยทั้งหมด จะเป็นทรัพย์สินทางปัญญาที่มีคุณค่า
ของเผ่าอำขาและของชาติ ถือเป็นมรดกที่สามารถใช้ในการถ่ายทอด เผยแพร่ แก่อนุชนคนอำ
ขา และผู้สนใจ ทั้งในปัจจุบันและอนาคต ตลอดจนเป็นหนังสือการบันทึกทางประวัติศาสตร์
ของชนเผ่า ที่จะใช้เพื่อการสืบสานต่อไป

Abstract

'Akha' is one of hill tribe ethnic mountain group, residing around the area of northern part of Thailand, the altitudes of about 500 meters above sea level. Akha population are Thailand's fourth largest number of all 9 tribes of tribal people. Most of Akha people reside in the province of Chiangrai.

Language : Akha people have their own language in communication within their tribe. Akha language is classified into the spoken language of Tibet - Burma but Akha have no written language. Akha have no written history so they have continued their ceremony and traditions by the perception of themselves, memory and practice from their ancestors to descendents for more than 2,000 years ago.

Superstition : Akha tribe is one of the 9 ethnic groups which has most ceremony and traditions. Their traditions are as the essential tool of their ways of life, such as farming, natural resource conservation and rule of the appropriate ways to live with others people.

Therefore, the research project named '**The promotion of Akha cultural tourism ability**' is one of the projects which was established by the Association for Akha Education and Culture in Chiangrai (AFECT). AFECT had formed the activities of Akha cultural tourism by the cooperation of target villages. After the implementation of activity had done for a period of time, AFECT found that the undergoing rapid modern culture and belief flowed to Akha community. They caused the fighting for resources, loss of talent and children and youths lost their knowledge and understanding in Akha traditional ways of life. For these reasons, AFECT has initiated the research project of '**The promotion of Akha cultural tourism ability**' for solving the problems and finding the method of Akha tribe's development for their strength and continuity. The aptitude of traditional ceremony will be used for the tool of development, in order to establish the

community economic and the remaining of Akha tribe. The research is divided into 2 stages as follow.

Stage I

The research focuses on the issue of collecting data of the Akha annual traditional ceremony, the superstitions of Akha people that have been continued from the past until now and analysis of the relationship among the annual traditional ceremony that based on the ecological environment (forest, sand, water, wildlife) culture and human relationship. The activities aim to study the prohibitions, practices and instructions from target people who are the respective elders and have the high social position in Akha communities. They are Dzoeg ma, Pil ma, Naq ngeug, Ciq ma, Qay ma and other qualified people. Data will be collected from deep interviewing, history study, observation of ceremony, meeting of sub groups and main groups of target people by writing reports, taking photographs and video. All data will be arranged for the guide book of cultural tourism which is useful for children, youths, tourists and interesting people to study and get the knowledge.

Stage II

This stage focuses on the process of the development of the promotion of Akha cultural tourism ability and the monitoring and evaluation of research. Akha cultural tourism is not only the promotion of knowledge about the correct traditional ceremony for the visitors of community but also the promotion for children and youth to learn about their traditional ceremony continuity, how to use and value natural resources. The tools of this stage are the producing of information education and communication materials such as the guide book of Akha traditional ceremony, the preparation of target communities by using an appreciation influence and control (AIC) process, the development of the Akha cultural tourism method, the appropriate implementation of

The process of this research is the research and development and the research project believes that its result will effect to both of hill tribe and Thai social's ways of life in the remaining of their race and be able to live together in favor of helping between human and environment.

Unity of race : is a prominence characteristic which can help the increasing of income in both of community and nation economic and also promote the understanding among others races.

At last, all of the information from this research will be a wisdom treasure of Akha tribe and country and it will be a heritage to use to transfer and dissemination to Akha next generation and also interesting people within the present time and future. This research will be a history repon book of Akha tribe for the continuity of traditions.

file ~~B~~ TRF drie A/D.